

Inauguračné konanie doc. PhDr. Hany Urbancovej, DrSc.

Oponentský posudok

Doc. H. Urbancová vstúpila do odbornej a vedeckej komunity bezprostredne po ukončení štúdia na VŠMU v odbore hudobná veda- hudobná teória v roku 1980, kedy sa na viac ako desať rokov stala pracovníčkou Ústavu umeleckej kritiky a divadelnej dokumentácie. Od roku 1992 až dodnes sa jej profesionálna dráha spája s Ústavom hudobnej vedy SAV, v ktorom najskôr ako odborná, neskôr ako vedecká pracovníčka pôsobila v Etnomuzikologickom oddelení, v roku 2005 sa stala jeho vedúcou a napokon v roku 2009 sa stala riaditeľkou ústavu, ktorou je dodnes.

Vedecké smerovanie na pôde ÚHV SAV započala získaním titulu kandidáta vied v odbore teória a dejiny hudby v roku 1998 a v tom istom odbore v roku 2011 získala vedeckú hodnosť DrSc.

Bohatá publikačná činnosť v počte 216 výstupov spolu s 521 ohlasmi v osobe H. Urbancovej úzko prepája s jej vedeckovýskumnými aktivitami, s jej úspešnou projektovou činnosťou, s vystúpeniami na domácich či zahraničných vedeckých konferenciách ako aj s jej pedagogickým pôsobením, ktoré na muzikologických pracoviskách Filozofickej fakulty UK a Pedagogickej fakulty UK, resp. na VŠMU vykonáva od roku 2000. Na FF UK sa v roku 2018 habilitovala na docentku v odbore muzikológia. V rámci pedagogického pôsobenia treba spomenúť, že bola školiteľkou viacerých diplomantov a že viedla 6 doktorandských prác.

Na tomto mieste tiež konštatujem, že rezignujem na vymenovanie všetkých ostatných oblastí pôsobenia inaugurantky, jej funkcií, ocenení výsledkov jej práce a podobne, pretože by som celkom určite prekročil náležitý časový rámec pre prednesenie tohto posudku a ťažiskovo sa zameriam na zhodnotenie predložených publikačných výstupov.

H. Urbancová sa vo svojom vedeckom výskume a s ním súvisiacej publikačnej činnosti venuje viacerým nosným témam, ktoré sa stali zjavným kritériom selekcie predložených publikačných výstupov.

Prvou z nich je problematika piesňových žánrov, ktorá bola súčasťou etnomuzikologického výskumu na Slovensku od polovice 20. storočia, ale až vo vedeckom výskume H. Urbancovej sa jej dostalo náležitej pozornosti. Prvou z prác tohto zamerania je publikácia Trávnice s podtitulom Lúčne piesne na Slovensku. Autorka v nej pozoruhodne komplexne prináša poznatky o tejto časti spevného repertoáru žien, pričom sa zaoberá nielen genézou lúčnych piesní, ale aj charakteristikou prostredia, ktoré determinovalo ich vznik, resp. dynamiku funkčných väzieb od komunikačných až po estetické. Odborná erudícia H. Urbancovej sa naplno prejavila v schopnosti identifikácie a analýzy javov hudobno-teoretickej povahy, či už ide o hudobnoštýlovú charakteristiku, resp. špecifiká interpretačnej praxe (napr. viachlas), ktoré prekračuje koncentráciou na analýzu štruktúry textov a poetiky jazyka. Mimochodom, táto komplexnosť vedeckého záberu vrátane spomínanej analýzy textov a jazyka je atribútom, ktorým sa vyznačuje viacero publikácií H. Urbancovej. Možno osobitne oceniť, že autorka sa nenechala ovplyvniť skutočnosťou, že trávnice sa stali žánrom priťahujúcim pozornosť protagonistov národného obrodovania, a tým aj fenoménom etnickej

identifikácie so všetkými pozitívnymi či negatívnymi umeleckými konzekvenciami, ale že zotrvala v prezentácii ich podoby, v akej tento žáner existoval, resp. existuje vo svojom prirodzenom prostredí.

Osobitnú, až reliktnú formu našej ľudovej piesňovej kultúry predstavujú legendické piesne. Tie síce zostali latentnou súčasťou piesňového repertoáru aj v druhej polovici 20 storočia, ale nikdy sa nestali predmetom systematického výskumu etnomuzikológie, folkloristiky či literárnej vedy. Ucelenú teoretickú reflexiu sa im dostáva vďaka H. Urbancovej a jej monografii Mariánske legendy v ľudovom speve. Tie síce nadobúdali kánonizované podoby s paralelami a presahmi do širšieho európskeho repertoáru, ako to dokazujú napr. dobové letákové tlače, ale ľudová predstavivosť a živá interpretačná prax boli rovnako dôležitými predpokladmi ich variačnej diverzity. Autorka sa venuje osobitne dvom formám ich existencie, a to ako súčasťou širšej slovenskej piesňovej tradície a zároveň ako súčasťou vianočného repertoáru. Takéto ich akoby dvojité ukotvenie sa pre autorku stáva metodologickým východiskom pre definovanie podstaty variačného procesu, a to z dvoch aspektov – z hľadiska sujetu a z hľadiska piesňového typu. H. Urbancová tu erudovane poukazuje nielen na celý rad faktorov determinujúcich piesňovú variabilitu v jej ťažiskových zložkách – v texte, nápeve, piesňovej štruktúre, ale zároveň aj na procesy, ktoré sú súčasťou variačných procesov. Modifikované, kontaminované, deštruované či nanovo konštruované podoby legendických piesní ako súčasťou vianočného repertoáru sú toho najlepším príkladom.

Záujem o špecifický, v tomto prípade z hľadiska historického vývoja uzatvorený piesňový žáner, prejavila H. Urbancová v monografii o jánskych piesňach. Ich špecifičnosť je viacnásobná. Spočíva v tom, že ide o piesne viažuce sa k obradom letného slnovratu v podobe obyčaje pálenia jánskych ohňov. Zároveň ide o piesne s archaickými znakmi v nápevoch i v texte, ktorých vyhranená funkcionálna – raz za rok sa opakujúca spevná príležitosť – akoby permanentne prispieva k ich postupnému zanikaniu spolu s postupným zánikom obyčaje a napokon ide o piesne, ktoré sa v tej-ktorej lokalite vyskytujú v nevelkom počte, ale na druhej strane sa vyskytujú vo väčšine regiónov Slovenska. To zároveň umožnilo autorke narábať s prekvapujúco veľkou vzorkou piesní tvorenou 400 kompletných zápisov melódií z 261 lokalít. Jej najväčší prínos však spočíva v komplexnosti prezentovaných výsledkov celkom osobitne v akcente na žáňrové vymedzenie Jánskych piesní, na ich historicko-vývinovú charakteristiku a na textovú analýzu.

V kontexte prác venujúcich sa piesňovým žáňrom si pozornosť zasluhuje aj významný editorský počin H. Urbancovej v podobe kritického vydania významnej hudobnej pamiatky na Slovensku – zbierke vianočných piesní Andreja Kmeťa. Toto vydanie predstavuje priam vzorový príklad editorskej práce a približuje taký obraz prameňa, ktorý ho zaraďuje do kultúrnych dejín Slovenska i strednej Európy a zároveň poskytuje potenciál hĺbkového výskumu, komparácie s inými prameňmi, ale tiež interpretačného oživenia prameňa a jeho aktualizácie v súčasnosti.

Jednotiacou líniou publikácie Vybrané problémy z dejín slovenskej etnomuzikológie je aj tentoraz ľudová pieseň, ale táto línia nie je zväzujúcou. Naopak, H. Urbancová poukazuje na synkretický charakter ľudovej hudobnej tradície, teda aj na väzby s inštrumentálnou hudbou a ľudovým tancom. Autorka prekračuje metodologický rámec etnomuzikológie s presahmi do jej blízkej hudobnej historiografie, hudobnej teórie, ale aj do etnológie, slovesnej folkloristiky, kultúrnej a sociálnej antropológie. Publikácia je tak spojnicou medzi mapovaním

historického vývinu a zároveň definovaním najnovších trendov etnomuzikologického výskumu v súčasnosti i najbližšej budúcnosti a zároveň priesečníkom reflexie medzi slovenským a európskym bádateľským priestorom.

Súčasťou posudzovaných prác sú aj 4 štúdie, ktorých význam je nespochybniteľný a ktoré dokazujú výnimočnú schopnosť inaugurantky hľadať a nachádzať zaujímavé témy. V štúdiu *Zu den Volksmusikelementen im musikalischen Schaffen Franz Schmidts* autorka odhaľuje mozaiku hudobných vplyvov v tvorbe tohto bratislavského skladateľa, ktorý čerpal podnety z prostredia ľudovej hudby formujúcej sa pod vplyvom tzv. novouhorského štýlu. Rovnako zaujímavou témou je zobrazenie Turka v slovenskom piesňovom repertoári a osobitne v baladách ako odozva na turecké vojny v štúdiu *The Image of the Turk in Slovak Folk Ballads*. Problematika kritického vydania kolekcie ľudovej piesní zozbieranej Karolom Plickom je jadrom štúdie *Written Records and Source Criticism: A collection of Slovak Folk Songs collected by Karol Plicka*. V poslednej posudzovanej štúdiu *Interethnische Beziehungen und ihre soziale Dimension* s podtitulom *Zur Musik der Deutschen in der Slowakei* sa Hana Urbancová na pozadí interetnických vzťahov venuje hudbe Nemcov na Slovensku, teda hudbe, ktorej reziduá možno u nás nájsť dodnes.

Na záver konštatujem, že k predloženým inauguračným materiálom nemám žiadne výhrady a odporúčam, aby doc. PhDr. H. Urbancovej, DrSc. bol udelený titul „profesor“ v odbore 2. 1. 37 Muzikológia.

V Nitre,

prof. PaedDr. Bernard Garaj, CSc.